

בית התורה

שיעור חזק היום בדרך קצרה

ל'ע"נ מרן ר' יוסף שלמה בן ר' אריה לייב כהנמן זצוק"ל
הערות והנצחות ט"ל 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 110 פרשת כי תצא תשע"ד

מועד קטן כה-כט חגיגה ב-ג

אמרו לו איכה ישבה בדר, אמר להם שגלה המלך לא כתוב כולם, אמרו לו שכתוב בכה בתכה בלילה אמר להם אני המלך, אמרו לו שכתוב גלתה יהודה מעוני, אמר להם אני המלך, אמרו לו שכתוב דרכי ציון אבילות, אמר להם אני המלך, אמרו לו שכתוב היו צריה לראש, אמר להם מי אמר זאת אמרו לו כי זה הוגה על כל פשעה מיד קדד את האזכרות שבה ושפרם באש, ולכן כתוב ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם ומשמע שרצו לקרוע, ורוב פפא אמר לאביי שנאמר שקרועו על שמעות רעות אמר אביי שעדיין לא הגיעו שמעות רעות באותה שעה.

רב חלבו אומר בשם רב הונא שהוראה ס"ת שנשפר קורע ב' קריעות, על הגייל ועל הכתב, שכתוב אחרי שרוף המסלף את המגילה ואת הדברים, ו' אבא רב הונא רב חיאי ישבו לפני ר' אבא והוא קורע להתפנות והניח התפילין בתוך סדין ובאה תב יעהו ורצתה לבלעם, ואמר שהיה מחתיים ב' קריעות אמרו לו שהיה מקרה כזה לפני רב מתנה והוא לא ענה, ורב יהודה אמר בשם שמואל שהיו קריעה זה רק בעל כרחו וכמו המעשה שהיה.

קריעה על ערי יהודה לומדים מהפסוק ויבאו אנשים משכם ומשילה ומשמרון ומונים איש מגולחיה זקן וקורעי בגדים ומתגודדים ומנחה ולבונה ביים הלוי בית ה', ור' חלבו אמר בשם עולא ביראה אמר ר'א שהוראה ערי יהודה בחורבן יצא ואמר רב חזקיהו באחי אלכסנדר. והראיה ירושלים בחורבנה אמר ציון מדבר היתה ירושלים שממה וקורע, הוואה ביהמ"ק בחורבנו אמר, בית קדישו ותפארתו אשר הללך אבותינו היה לשריפת אש וכל מחמדנו היה לחרבה וקורע, וקורע על מקדש ומוסלף את המגילה ואת הדברים, אך ישנה ברייתא שביין השומע ובין הוראה קורע כשמגיע לצופים, וקורע על המקדש בפני עצמו ועל ירושלים בפני עצמה, ויש לומר שמשונה מדוברי שפגע במקדש קודם ולכן קורע על המקדש ומוסלף על ירושלים ואם פגע קודם בירושלים קורע עליה ואח"כ על המקדש.

כל הקורעים יכולים לשלול ולמלוך וללקט ולעשותם כמו סולמות רחוק יותר, אך לא לאחות, **עמוד ב** ואמר רב חסדא שאסור רק אחיו אלכסנדר שהיו בשמים, הקורע מתוך השלל או המלל או הלקט או מהסולמות לא יצא מהאחיזיו יצא ואמר רב חזקיהו באחי אלכסנדר. **יכול להפוך** הברגד ולאחות למטה, ור"ש בן אלעזר אוסר לאחות וכמו שאסור למוכר לאחות כל לקונה אסור לאחות, ולכן צריך המוכר להודיע ללוהק.

לר"מ תחילת קריעה היא טפח ותוספת קריעה ג' אצבעות, ולר' יהודה תחילת קריעה ג' אצבעות והתוספת היא כל שהוא, ועולא פסק כר"מ בקריעה וכו' יהודה בתוספת, וכן דעת ר' יוסי שקורע בתחילה טפח ומוסיף כל שהוא.

אם אמרו לאדם שמת אביו וקורע, ואמר לו שמת בנו והוסיף, התחתון מתאחה והעליון לא מתאחה, ואם אמרו לו שמת בנו וקורע ואמר לו שמת אביו והוסיף, העליון מתאחה והתחתון לא מתאחה, אם מתו אביו ואמו אחיו ואחותו קורע קרע אחד לכולם, ולר' יהודה בין בתירה קורע שר אחד קרובים קרע את ובעבר אביו ואמו קרע נוסף שאין מסיפים על קרע אביו ואמו, ואמר רב נתן בר יצחק שהם אינם בתוספת, ושמואל אמר שהלכה כר' יהודה בין בתירה ואף ששמואל אמר שהלכה כדברי המיקל כאבל, אך בקריעה יש להחמיר.

יש אומרים שקורע עד כטורו ויש אומרים שקורע עד לבו, ואף שאין לזה ראייה יש לזה זכר בפסוק קרעו לבבכם ואל בנידיכם, אם הגיע לטבור ומת לו עוד מת מרחיק ג' אצבעות וקורע ואם מתמלא לפניו ומתוך הברגד לאחוריו אם התמלא מלמעלה והפוכו מלמטה והקורע למטה ומהצדדים אינו יוצא, ואחר גדול פורם מלמטה, ונחלקו רב מנחם ומר עוקבא ששם של אביו של קורע אלו, או של כל שבעה קורע ואחר שבעה מוסיף, או שעל שלושים קורע ואחר שלושים מוסיף, ור' ורוא מקשה שכל שבעה קורע כי לא יכול לשלול והרי אשה יכולה לשלול מיד, ויש לדחות שר דין של כבוד האשה, ולמי שסובר שכל שלושים קורע יש להקשות שאם הסיבה היא שלא יכול לאחות, א"כ לאביו אמו שלא מאחה לעולם א"כ יקורע אחי שלושים, ויש לומר שזה רק דין של כבוד אביו ואמו. **היוצא בגדו קורע** לפני המתים הוא כגדול את המתים והחיים, ורשב"ג אומר שאם אחד שלל בגד מחבירו ללכת לבקר את אביו שחלה ומצא שמת קורע ומאחה וכשמגיע לביתו מחזיר לו לא יקרעו, ומחזיר לו דמי הקרע, אך אם לא הודיע לו שהולך לבקר את אביו לא יקרעו.

חולה שמת לו מת לא יודיעו לו על כך שמא יטירף דעתו, ולא קורעים בפניו ומשתחים את הנשים וקורעים לקטן קטן כי שהיה עגמת נפש, וקורע על חמיו וחמותו מפני כבוד אשתו, ורב פפא אמר ששנינו במסכת אבא רבתי שאבא לא יניח תינוק בחיקו שמביאו לידי שחוק ומתננה על הבריות. **החולץ** לבית האבל אם לבנו גס בו בירוהו על מיטות כפויים ואם לא בירוהו על מיטות זקופות, וכשקרא אבלת לרבא לבנו אליו אבא בר מרואת שהו אבא בר מרואת שהו אבא בר מרואת שהו ר"י אבא כפה אמר רבא כמה אין בו דעת לת"ח הוה.

ר' כ"ז החולץ ממקום למקום אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לא יעסק עם אחרים. **לר"א** כופין את המיטות כשיצא המת מפתח הבית, ולר' יהושע משיטתם הגדול, וכשמח ר"ג הזקן כשהוציאוהו מפתח ביתו, אמר ר"א שיכפו את המיטות וכשנחתם הגדול אמר ר' יהושע כפו המיטות ואמרו כבר כפינו כשהוה זקן.

בערב שבת זופים המיטות משעת המנחה ומעלה, ואמר רבה בר הונא שעדיין לא ישבו עד הערב ובמנחה ש' כופה אף בשישבו ר' ערד יום אחד.

כופה את כל המיטות שבביתו ואפילו י' מיטות ב' מקומות, וגם ה' אחים ומת אחד מהם כולם כופים, ומטה המיטות וכלים אין צריך לכפותה ודרגש אין צריך לכפות אלא זוקפו, ולרשב"ג דרגש מתיר את רצועותיו והוא נופל מעצמו, ועולא אמר שדרגש הוא מיטה שהיא למול טוב, ורבה מקשה שכתוב לגבי מלך כל העם מסיבים על הארץ והוא מיסב על דרגש האם יש שבר שלא והישיבו לו ושעשיו ומשויבים לו, ורב אשי מוכיח שעד עכשיו לא האכילוהו והשקוהו ועכשיו מאכילוהו ומשקים אותו, ורבי אף הקושיא היא שכתוב שכופה את כל המיטות שבביתו וא"כ זה כולל את המיטה של המלך, אך יש להוכיח ש'א"כ לכפות את המיטה של הכלים למרות שכתוב שכופה את כל המיטות, אלא הקושיא היא מרשב"ג שדרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאליו ומה שייך רצועות במטה של המלך, ורבי אף בשם תלמידי ששמו רב חלפיא בר מערבא שהיה מצוי הרצועות שדרגש הוא מטה של עזר, וכן משמע שרבי ירמיה אמר שדרגש סירונו מתוכו ומטה סירונו על גבה ורב יעקב בר אחא אמר בשם רבי'ל שהלכה כרשב"ג ור' יעקב בר אחא אמר בשם רב אשי משיטה שנקליטתה ויוצאם וזקף אותם ודיו.

אם ישן על כסא או על ארזיני גדולה לא יצא, ואמר ר' יוחנן שהוא לא קיים את כפיית המיטה **מותו לכבוד** ולרבי בבית האבל וכן מותר להדיח קורות כוסות וצולחיות וקיתוניות, אך לא מביאים מוגמר ובשמים לבית האבל, ומה שאמר רב קפוא שלא מכריז על מוגמר ובשמים בבית האבל ומשמע שאמנם לברך לא אך כן מביאים אותם, יש לומר שאמנם לא מביאים לבית האבל אך קרובי המנתחיים מביאים לביתם.

מנחה לא מוליכים לבית האבל כשבאלא ותמחו ובוקנון אלא בסלים, ולא אומרים ברכת אבלים כמותג אף עומדים בשורה ומנמיים ופוטרים את הרבים, אם מניחים המטה ברחוב שלא להרגיל את הספד, ולא מניחים של גנשים לעולם מפני הכבוד. **גמרא** בתחלה היו העשירים מוליכים לבית האבל בקלחות של כסף זהוב, והיו העניים מביישים, התקינו שיהיה ביבא בסלי נצרים של ערבה קלופה מפני בודם העניים, ובתחילה היו מקשים העשירים בבית האבל בכוכית לבנה והעניים בכוכית צבועה כהם התביישו, התקינו שיהיה שם סלון בכוכית צבועה מפני כבוד העניים, ובתחילה היו מגלים פני העשירים שמתו ומסיים פני העניים שפניהם היו שחורות מהכבודות והעניים התביישו, ותיקנו שישכסו פני כולם מפני כבוד העניים, בתחילה היוצא את העשירים בדרגש **עמוד ב** והעניים בכליבה של מתים חיים והתביישו ותיקנו שיוציאו את כולם בכליבה מפני כבוד העניים, ובתחילה הניחו מוגמר חולי מעים שמתו והתביישו חולי מעים חיים, ותיקנו שיהיו לפני כולם מפני כבודם של חולי מעים, בתחילה היו מניחים כלים לטרסה על גבי נידות ומתו וחי נידות חיות מניחות, התקינו שטיבילו עם כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות, ובתחילה היו מטיבילים על גבי זבחים שמתו והיו הובים החיים מתייבשים ותיקנו שטיבילו עם כולם מפני כבודם של זבחים חיים, בתחילה היו קרובי המת סובלים במכושא בתוצאתו יותר ממותו, עד שקרובי הניחוחו וברחו,

רף כה משמע במשנה שגם על חכם אין לקרוע במועד, ובברייתא שנינו שחכם שמת הכל קרוביו ואין הכוונה כפשוטו, אלא כולם קרוביו לענין שקורעים וחולצים עליו ומברין עליו ברחבה, ויש לומר שהמשנה דברה באדם כשר שאינו חכם, ואמנם גם על אדם כשר מצוה לקרוע, וכתוב בברייתא שכניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים נכד שיכבה ויתאבל על אדם כשר, ואין הכוונה כפשוטו שלוקחים ממועד עירבון על כך, אלא שהוא נכד מפני שלא בכה והתאבל על אדם כשר והוכחה ומתאבל על אדם כשר וחולתו לו על כל עוונותיו בגלל הכבוד שקורע עליו, ויש לומר שהמשנה דברה באדם שאינו כשר, ואם עומד ביציאת נשמה קורע על כל מת שיש בן אלעזר אמר שהעומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע שזה כס"ת שנשרף, והמשנה דברה כשלא היה בשעת יציאת נשמה.

כשנפטר רב ספריא לא קרעו עליו התלמידים ואמרו שלא למדו ממנו, ואמר אביי שלא כתוב הרב שמת אלא חכם שמת, ועוד שכל יום שמועותיו שלא אנשי ביהמ"ד, וחבשו שכיוון שהפסידו את הקריעה בעל יום יקרעו, אמר אביי שכתוב שכל זמן שעוסקים בהספד על החכם קורעים עליו וחבשו לקרוע מיד, ואמר אביי שכתוב שחכם כבודו בהספדו.

כשנפטר רב הונא רצו להניח על מיתתו ס"ת, אמר רב חסדא שדבר שבחיינו לא סבר כך אין לעשות לו, שרוב תחליפא אמר שראה שרב הונא רצה למטה ולמטה על מיתה וראה שמנח ס"ת עליה והפך כד הניח עליו הס"ת ואי ישב על המיטה, וא"כ הוא סובר שאין לשבת על מיתה ס"ת עליה, ומיטתו לא יצאה למשערה הבית ורצו לשלשלה דרך גנין, אמר רב חסדא שבלמדתו מרב הונא שחכם כבודו דרך פתח ורצו להעבירו ממיטה למיטה אחרת, אמר רב חסדא שהוא למד מרב הונא שחכם כבודו במיטה ראשונה, ורב יהודה אמר בשם רב שלומיים זאת מהפסוק ויכריכו את ארון האלוקים על עגלה חדשה, ותחכו את השער והוציאו מיתתו, ופתח רב אבא בהספד שהיה היה ראוי שתשרה שכירה עליו אלא שכלל ברמה שרחה עליו שכירה, ורב נחמן בר רב חסדא אר בחנן בר רב חסדא הקשה שכתוב היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארון כשדים, ונפתח עליו אביו כסנדלו ואמר לו לא אמרת לי לא אסיר, והתים את הציבור, שמה שכתוב היה היינו שכבר היה, וכשתעלהו לא"י סיפור לר' אמי, אמר שחשתי בכל לא אסיר, אמר שחשתי בכל לא אסיר, ושפט עליו אביו הוא בא אחריו, אמר להם שארוננו בא, ויצאו ר' אסי ור' אמי, ור' אילא ור' חנינא לא יצאו, ויש אומרים שר' אילא יצא ור' חנינא לא יצא, מי שיצא נהג כמו הברייתא שארון העובר במקום למקום עומדים עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבליים ותנחומי אבליים, ומי שלא יצא נהג כמו הברייתא שלא עומדים בשורה על ארון העובר במקום למקום, ולא אומרים ברכת אבליים ותנחומי אבליים, ויש לתרץ הברייתא שאם שלדו קיימת עומדים בשורה, אם אין שלדו קיימת לא עומדים בשורה, ואמנם שלדו של רב הונא היתה קיימת אך לא סימנו הענין לזה שלא יצא, ואמרו כי נקברו אותו ואמרו שכיון שהרביץ תורה כר' חייא יקברוהו עמו, ואמר רב חגא אני אכניסנו שהעמדתו תלמודי כשהייתן בן י"ח שנה, ולא ראית קורע, והיה שכם ביוותו, ואני יודע במעשיו שפעם נהפכה לו רצועת התפילין וישב עליה מ' תענית, ויהודה שכם ביוותו וקפיו וחזקתה משמאלו, אמר יהודה לחזקתה קיום במקומן שאינו דרך ארץ שעומד סוף רב הונא, וכשמעמד, עמד עמו עמוד אש ורב חגא נבהל והעמיד את הארון ויצא, ואני נענש מעמוד האש כיון שהעמיד את הארון.

כשנפטר רב חסדא רצו להניח ס"ת על מיתתו, ואמר ר' יצחק שרבר שהוא אינו סובר אנו גם לא נעשה לו, ורצו שלא לשלול הקריעה, ואמר להם ר' יצחק בר אמי שממתי שהחזירו פניהם ממטתו של חכם שוללים הקרע.

כשנפטר רבא בר הונא רוב המנוגא, העולם לא"י **עמוד ב** וכשהגיעו לגשר עמדו הגמלים, אמר הישבעאלי מה קרעו, אמרו התלמידים שהם עושים כבוד אחד לשני וכל אחד אומר שהאחד ניכנס קודם, ואומר שמיטתו של רבה תכנס קודם וכשעברה המיטה לידו נשרו שניו, ופתח הספדן הצעיר גזע ישימים עלה מבעל ועמו ספר מלמחן קאת וקיסרו והכפולו לראות שיורו שברא משנה נקף על עולמו וחמסו ממנו נפשות ושמת בהם ככלה חדשה, ורובם ערבות שש ומשם בבא אליו זכריו זקדיק.

כשנפטר רבינא פתח עליו הספדן תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר, נשים לילות כימים על משים לילות כימים, פעם אמר רב אשי לבר קיפוף מה ספדינו אתר פטירתו אמר לו אם באורים נפלה שלחבת מה יעשו אוזיב קיר, לויחן הועלה בחכה מה יעשו דלי רקק, נבחל שווף נפלה חכה מה יעשו מי גבים, ואמר לו בר אבין ח"ו להלכתה בחכה ואלהבתה אלא הוא יאמר בכח אבאליה ולא לאבידה שהיא למנוחה ואנו לאנחה, וחלשה דעתו של רב אשי, ונתפכו רגליהם, ובאמת כשנפטר רב אשי הם לא הפסידו אותו, ועליהם אמר רב אשי לבר קיפוף יחלוץ ולא רב אבין יחלוץ, וכשהגיע רבא לחזקת אמר לבר אבין תאמר משוה, ואמר באו רוב שלושיה במים וכוור ורחם, תעניו מאחריך כאשה מבעלה אל תנחיתנו כאות מי מרה.

רב חנני היה חתנו של הנשיא ולא היו לו בניו והתפלל על כך ביום שנולד בנו הוא נפטר, ופתחו בהספדו ממחלה לתוהו נהפכה ששון ויגון נדבקו בעת שמחוחו נאנח בעת הניחוח אבד חיננו וקרואו לו חנן על שמו.

כשנפטר ר' יוחנן פתח עליו ר' יצחק בן אלעזר קשה חיום לישראל כיום בא השמש בצהרים שכתוב והיה ביום ההוא והבאתי השמש בצהרים ואמר ר' יוחנן שזה היום שנפטר אישיהו, ור' אמי ישב עליו שבעה שלושים ואמר ר' אבא בר ר' חייא בר אבא שראה החמיר כך רק לעצמו שר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שגם על רבו שלמדו חכמה יושב רב יום אחד.

כשנפטר ר' יויא פתח עליו הספדן ארץ שנער הורה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועיה אוי נלה אמרה רקת פי אבדה כל המהדה.

כשנפטר ר' אבהו נזלו עמודי קיסרי מים, וכשנפטר ר' יוסי שפעו מרובי ציפורי דם, וכשנפטר ר' יעקב נואו וכוכבים ביום, וכשנפטר ר' מנחם בר' יוסי נמחו פרצופי הצלמים והמטבעות, וכשנפטר ר' נתנחום בר חייא נקצצו כל צלמי המלכים, וכשנפטר ר' אלישיב חתרו שבעים מתחרות בנהדרעא, כשנפטר רב המנוגא ירדו מהשמים אבני ברד, כשנפטר רבה ורב יוסף ששרבו גשירי פרת ונדבקו יחד, וכשנפטר אביי ורבא נשברו ששן החדקל והתחברו יחד, וכשנפטר ר' משרשיא עלו קרצים ברבליים.

רף כז אלו הקרעים שאין מאחים אותם: על אביו ואמו, על רבו שלמדו תורה, על נשיא ואב"ד על שמעות רעות, וברכת ה', וס"ת שנשרף, וערי יהודה וירושלים והמקדש, וקורע על המקדש ומוסיף על ירושלים, ורבות ואמו ורוב לומדים מאליעש שעצק אבי אבי ישראל ופרשיו, אבי אבי זה אביו ואמו, רכב ישראל ופרשיו זה רבו שלמדו תורה ולומדים בפסוק כמו שתרגם רב יוסף רבי רבי שבוט לישראל ונתלחו יותר מרכב ופרשיו, ואינם מתאחזין שכתוב ויקרעם לשנים קרעים, והרי כל קריעה היא לשנים ומתה הפסוק מוסיף קרעים לומר של יתאחו, ור"ל שאל את ר' יוחנן שאלוהו חי, ואמר ר' יוחנן שכתוב לא ראהו עוד לגבי אליעש הוא כמת.

נשיא ואב"ד שמעות רעות ולומדים המפטוק ויתקנו דוד כבדו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו ויספדו ויכבו ויזכרו עד הערב על שאלו ועל יוחנן בן נועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בתרם, שאלו הוא נשיא, יוחנן אב"ד, על עם ה' ועל בית ישראל זה שמעות רעות, ורב בר שבא שאל את רב כהנא שנאמר שלא יתאחר רק אם קולה הלך, אמר רב כהנא שכתוב על ר' יוסף רבי רבי מכה לא מאחא, ולכאורה אמר לקרעה שבור מלכא הרג י"ב אלף יהודים במוינת קיסרי ולא קרע, ויש לומר שקורעים רק על רוב ציבור וכמו המעשה שהיה, ולכאורה שבור מלכא לא הרג יהודים שהוא אמר לשמואל שיבא לו שבר על כל שלא הרג יהודי מעולם, ויש לומר שהם גרמו על עצמם כמו שאמר ר' אמי שלקול המדש של מוינת קיסרי נשברה חומת לודיא.

מנין שקורעים על ברכת ה' שכתוב ויבא אליקים בן חלקיה אשר על הבית ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר וכן חזקיהו קורעי בגדים, והשומע קורע עמו השומע מהשומע, על העדים לא חייבים לקרוע כקרב שמשמע, ואף שהשומע שוב נכשיו אך כתוב והיך כשמוע המלך חזקיהו, וקורע את בגדיו ורק חזקיהו קרע והאחרים לא, ולא מאחים שלומדים גזירה שה קריעה משאלו, ועל ס"ת שנשרף לומדים מהפסוק ויהי קרא יהודי שלל ולתלת וארבעה ויקרעה בתרע הסופר והשולך אך האש אשר על האה, וביאור הפסוק שאמרו ליהיוקים שירמיהו כתב ספר קינות, ושאל מה כתוב שם

רבא ר'ג ונפא קלות ראש והוציאוהו בבגדי פשתן, ונהגו העם אחריו להוציא המת בבגדי פשתן, וזכר אומר שהיום נבצעים אפילו בקבוצה שווה זוז.

רב פפא אומר שאין מועד בפני ת"ח, וכ"ש שדוחה חנוכה ופורים ורוקא בפניו, ושלא בפניו אסור, ומה שרוב כמנו הספיד את רב זביד מנורדליס ביום הנרא אף שלא בפניו, אומר בר פפי שזה היה יום שמועה וזה כמו בפניו.

עולא אומר שהספד הוא בלב כמו שכתוב על שדים סופדים, טיפוח הוא ביד, קילוס הוא ברגל, ושנו חתמים שלא יקלט סבנדל אלא במעלה באבן המעלה.

ר' יוחנן אומר שאחר שניענע האבל בראשו לא ירשאים המנחמים לשבת אצלו, ועוד הוא אומר שהכל חייבים לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה, ועוד הוא אומר שלכולם אומרים שבו חוץ מאבל וחולה.

רב יהודה אומר בשם ר' אשור לאבל לאכול משלו ביום הראשון שכתוב אצל יחזקאל ולתם אנשים לא תאכל, רבה ורב יוסף החליפו סעודתם באבלות.

עוד אומר רב יהודה בשם רב שאם יש מת בעיר כולם אסורים בעשיית מלאכה וכשנקלע רב המנונא שכמו שנקלע שופר לא מת בעיר וראה שכולם עושים מלאכה אמר להם שהיה בשמחה שכתוב מטפלים במח, אמרו לו שיש חבורה בעיר אמר א"כ מותר לכם לעסוק במלאכה.

עוד אומר רב יהודה בשם רב שהמקשה על מת יותר מדאי סופר שיבכה על מת אחר, שכנתו ש רב הונא היה לו י"ב בניים בום לה אחד ובכתה בעלי מרת שלה לה רב הונא שלא תעשה כך ולא שמעה בקולו אמר לה שאם היא שומעת בקולו מוטב ואם לא תכין תכריכים למת נוסף ומתו כולם, ובסוף אמר לה שתכין צידה לעצמה ומתה, ואמרו אל תבכי למת ואל תנודו לו אל תבכי למת יותר מדאי ולא תנודו לו יותר משיעור, אלא ג' ימים לבכי, ושעשה להספד, ושלושים לענין גיהון והספורת, ולאחר מכן אומר הקב"ה שאינכם רחמנים בו יותר ממני, ומה שנאמר בכו בכה להולך ביאר רב יהודה שזה למי שהולך ללא בניים, ריב"ל לא הלך לבית אבליים אלא למי שמת בלא בניים, שכתוב בכו בכה להולך כל ימי שבעת ימים וראת את ארץ מולדתו לרב הונא זה נאמר על מי שעבר עבירה ושנה בה שרב הונא סובר שהעובר עבירה ושנה בה הותרה לו ואין הכוונה כפשוטו אלא שיש עבירה לו בחייה.

ר' לוי אומר של כל ג' ימים הראשונים יראה האבל עצמו כאילו חרב מנתח לו בין ירכותיו מג' עד ד' כאילו מנתח כנגדו בקרן וזית ואחר ד' כאילו עוברת כנגדו בשוק.

מדת נשים על מנחמים לעולם, בנדרועא אמרו שזה נאמר רק

דף כח ביולדת של שאר נשים מותר להניח, ולר"א אסור גם בשאר נשים, שכתוב ותמתם הם מרים ותקברו שם שמכון שלהם ביהודה, וכן הוא אמר ר"א שגם מרים נפטרה בשניקה שלומדים גוריה שה שם שם ממש, אך לא נאמר בה על פי ה' שהיא נגאל לאמרו, ור' אמי אומר שמה שנכתבה מיתת מרים מפורשת פדה אדומה לומר שכמו שכתוב מכתרת כך מיתת צדיקים מכתרת, ועוד אמר ר"א שנסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה שכמו שבגדי כהונה מכתרים כך מיתת צדיקים מכתרת.

מת פתאים זו מיתה חטופה, ואם הלה יום אחד ומת זה מיתה דחופה, ולר"י תנינא בן גמליאל זה מיתה מגיפה, שכתוב בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגיפה, וכתוב ואדבר אל העם בבוקר ותמת אשתי בערב, חלה ב' ימים ומת זה מיתה דחופה, חלה ג' ומת זה גזירה, חלה ד' ומת זה גזירה, חלה ה' ומת זה מיתה לא אדם, ואמר ר' תנין שלומדים זאת מהפסוק הן קרבו ימין למות, ה' אן קרבו ב', ימין ב', וביחד ה', הן הוא אחד בלשון יתן.

אדם שמת בן ז' שנה זה מיתה כרת, בן ז' שנה זה מיתה של שמואל הרמתי, בן ס' זו מיתה בידי שמים, ומת וזמור אומר שלומדים את זה מהפסוק תבא בכלה אלי קבר בכלה הוא נגטרוא ס', מת בן ע' זה מיתה שבה, בן פ' זה גבורות שכתוב מי שנותניו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, ואומר רבה שמיתה בן ז' שנה זה מיתה כרת ולא החשיבו את זה מפני כבודו של שמואל, וכשרב יוסף נעשה בן ע' עשה יום טוב לתלמידי ואמר שיצא מיתת כרת, אמר לו אביי שאמנם יצאת מכתת של שנים אך עדיין יש כרת של ימים, אמר לו שלפחות יצא מחציו.

רב הונא נפטר בפתאומיות ואינו החכמים ואמרו לו הונו מתדירים שמוות פתאים הוא חטוף רק אלא הגיע לגבורות, ואם הגיע לגבורות זה מיתה אלא נשקה.

רב אומר שחיים בניים ומוזנות אינו תלוי במוות אלא במזל, שרבה ורב חסדא היו שניהם צדיקים וכל אחד מהם התפלל ונבא מטר, אך רב חסדא חי צ"ב שנה ורבה חי מ' שנה, אצל רב חסדא היו ס' תחנות ואצל רבה ס' שכול, אצל רב חסדא היה מצוי סולת אף לכלבים אך לא ביקשוהו, ואצל רבה רצו לחם שעורים לאנשים ועדיין לא היה מצוי, ורבא אמר שבישק ג' בדים מהשמים ירתח לו ב' מהם, ביקש כחמור של רב הונא ועושרו של רב חסדא וניתן לו, וביקש גם בדינותו של רבא וניתן לו רב הונא ולא ניתן לו.

רב שעוריא אחיו של רבא ישבו לפניו ורואהו גוסס, ואמר לו רבא שיש מלאך המוות שלא יצערנו ואמר לו האם אינו שכיב אמר לו למהו כך כיון שנמסרים בידי אינו מטיה, וביקש מרבא שיוראה אלו ונראה אליו אחד מותו, ושאל אותו אם היה לו צער אמר לו שזה היה כמו נקב של הקזה, וכשר'ז היה גוסס ביקש מרבא שיאמר מלאך המוות שלא יצערנו אמר לו רבא אתה אינך חשוב אמר לו איך יכיל להתקרב לרב חילא, וביקש ממנו שיוראה אליו אחד מותו ובא אליו ושאל אותו אם היה לו צער, אמר לו שזה היה כהצאת שיער מחלב, ואם היה אומר לי הקב"ה לחזור לא הייתי מסכים מפתח מלאך המוות.

ר"א אכל תרומה ובא אליו מלאך המוות לקחתו אמר לו שתרומה נקראת קודש ועברה שענתו למות, וכשנגלה המלאך לרב ששת בשוק אמר לו רב ששת האם תקחני בשוק כבהמה, בא לבית, וכשרצה לקחת את רבא אמר לו ר' אשוי שימתניו לו לי, ויש שיוכל לחזור על תלמודו שאלו אשוי מי שבא לכאן ותלמודו בידי, ואחר לי איש בא אמר לו רב איש מהמהירות אמר לו שכבר דוחקים רגלי רב נתן להיות ראש ישיבה ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, וכשרצה מלאך המוות לקחת את רב חסדא אלו יכיל לו כל אשתי מגירסתו, והלך חילא, וישב על הארז בבית רב ופקע, ושקת רב חסדא ואז שלט בו, והמלאך אלו יכיל להתקרב לרב חילא, ונתמה לו יום אחד כיון ודפק בדת וביקש לחם והוציא לו ואמר לו אינך מוחם עלי על עניי וגילה לו שוט של ואמר לו עצמו.

עמוד ב משנה נשים מענות במועד ולא מטפות, ולר"י ישמעאל הסמוכות למיטה מטפות, ובר"י ותנוכה ופורים מענות מטפות ולא מקוננות, לאחר בקריה לא מענות ולא מטפות, עיניו הוא שענות כולן כאחת, וקניה שאלה מדברת וכו' וענות אחיה, שכתוב ולמדנה בנותיהם נתי ואשה רעוה קניה, ולעתיד לרב נאמר בלח המוות לנצח ומתה ה' דעמה מעל כל פנים וגו'. **גמרא** רב אומר שהנשים עונות אלו לאלו אלו לממשכן, אך אמר רבא שהיה אמורת נשי נוצרי, ועוד הן אמרו שנרו הלחיים וחרור המים לאחריהם, ועוד הן אמרו התעטפו והתכסו ההרים שכן ומים וגדולים בא אליכם, ועוד הן אמרו שעדיף המיתה למי שהוא בן חורין שנגמר מזונו, ועוד הן אמרו מי שרץ ונפול על הגבעה אפילו לוזה כדי להציל עצמו, ועוד הן אמרו אחינו הסותרים נבדקים באחריהם, ועוד הם אמרו שמוותו של זה כמו אחיהם אף טרירי גדולים יותר.

ר"מ היה אומר וטב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משהה ועד וחי אלו לבו, והיינו דברים מיתה שמי שמספיד ספידיהו, הקובר בקברוהו, והטוען וטענהו, ומי שמרים קולו יירמו עליו קול, ויש אומרים שמי שלא מרים קולו יירמו עליו קול שכתוב כי טוב אמר לו וחי הגליל הנה.

כשמחו בני ר"י וישמעאל נכנסו אליו ד' זקנים לנחמו, ר' טרפון ר' יוסי הגלילי ור"א כן עזריה ור"ע אמר ר' טרפון דעו שחכם גדול הוא וביק באגדות אלו יכנס אחד מכם לתוך דברי חבירו, ואמר ר' יוסי אחרון, ופתח ר' ישמעאל אביה רב עונותיו תפוחו אבליו הטריח רכותיו פעם ראשונה ושניה, ואמר ר"ע כמחו ואחייכם כל ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' ואם בכנו כך על בני אחרן שעשו ר' נחמה שכתוב ויקרבו בני אחת אל אחת אליו ק"ו על בני ר' ישמעאל, ור"י יוסי הגלילי אמר שכתוב וספדו לו כל ישראל וקברו אותו, ואם אביה בן ירבעם שעשה טוב אחד טוב ספדו לו כל ישראל אף בני ר' ישמעאל, ונתקלו ר' יזרא ורב פפי מה היה הדבר טוב או שביטל שמרתו ועלה לרגל, או שביטל השמרים של אביו שלא יעלו לרגל, ור"א כן עזריה אמר שכתוב בשלום תמות ובמשפחות אבותיך המלכים האשונים אשר היו לפניך כן ישרפו לך וזה ק"ו שאם צדיקה שעשה קר מצוה אחת שהעלה את ירמיהו שהטיט שרפו לכבודו ק"ו בני ר' ישמעאל, ואמר ר"ע שנאמר ביום ההוא יגדל המספד בירושלם מחספס הדרידיון בן טברימון בבקעת ממרים, ורב יוסף שלולא התרגום של פסוק זה לא היינו מבינים אותו כלל, והביאור הוא שיגדל המספד נכה בספרו על אהאב בן עמרם שהרגו הדרידיון בן טברימון וכמו ההספד על אישהו שהרגו פרעה נכה בבקעת מגידו, וזה ק"ו שאם תאבא מלך ישראל עשה קר דבר טוב אחד שכתוב והמלך היה מעמד במרכבה נכה וזה לכן, ק"ו בני ר' ישמעאל, ורב אביה קשה לרב מרי שכתוב אצל צדיקיהו בשלום תמות וכתוב אצלו ואת עיני צדיקיהו עזרו, אמר רב מרי שבנכודנצר מת בימי.

עוד אומר רבא לרב מרי שכתוב בבישאלו לכן הנינו אוסיפן על אבותיך שכתוב אצל צדיקיהו בשלום וכתוב ויורו היורים למלך יאשיהו, ואמר רב יהודה בשם רב עשהו אותו ככברה, אמר לו שר' יוחנן

אמר שהשלים הוא שלא נחרב ביהמ"ק בימי.

ר' יוחנן אומר שהמנחמים לא אומרים כלום לפני שפוחת האבל, שכתוב אחרי כן פתח איוב את פיהו ואח"כ ויען אליפז התימני, ר' אבהו אומר שאבל מיסב בראש שכתוב אבחר דרכם ואשב ראש ואשכח כמלך בגדוד כמשר אבליים ינחם, ולכאורה קוראים בשוא ינחם והיינו שינחם אחרים, ואומר ר"ז בר יצחק שכתוב ינחם וניתן לקרוא בחריק, ומר זוטרא לומד מהפסוק וסר מרוח סרוחם שהמרוח הוא שר לסרוחם.

ר' חמא בר חנינא אומר שחתן יושב בראש שכתוב כחתן יכחן פאר, וכמו שכתב בראש כך חתן בראש, וכחן בראש כמו משנו אצל ר' ישמעאל שלומדים מוקדשותו היינו לכל רב דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון.

ר' חנינא אומר שקשה יציאת נשמה מהגוף

דף כט כמו חבל שיש בו קשר יוצא מתוך ספינה, ולר"י יוחנן זה כמו החבל שקושר בין ספינות. **ר' לוי** בר חייתא אומר שהנפטר מהמת אומר לו לך בשלום כמו שכתוב ואתה תבא אל אבותיך בשלום, והנפטר מהחי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום, שדוד אמר לאבשלום לך בשלום ונתלה, ויתרו אמר למשה לך שלום ועלה הצליח.

עוד אומר ר' לוי שהיוצא מביהמ"ס והולך לבימה"ד ומבימה"ד לביהמ"ס וזכה לקבל פני שכינה שכתוב ולכו מחיל אל חיל יראה אל אלוקים בציצין, ואמר רב חייה בר אשי בשם רב שאין מנוחה לת"ח לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, שכתוב ולכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציצין.

ת.ו.ש.ל.ב.ע.

מסכת תגינה

דף ב משנה הכל חייבים במצות ראה, חוץ מחרש שוטא ועיון וטומטוס ונדרוגיגוס והיוש ועבדים שלא השתחררו, ויחגר וסומא וחולה וקני ומי שאינו יכול לעלות בארילו, לבי"ש קטן ואינו זה שאינו יכול לרכב על כתפי אביו ולעלות מירושלים להר הבית ולבי"ה שאינו יכול לאחוז בידו אביו ולעלות מירושלים להר הבית שכתוב שלש רגלים, לבי"ש הראיה שחיו כף וההגיאה כסף כף ולבי"ה הראיה מעה כסף וההגיאה שחיו כסף. **גמרא** הכל בא לרבות מי שחזיו עבד חוציצ בן חורין שחייב בראיה, ולרבינא שסובר שהוא פטור מהראיה הכל מרבה חיגר ביום ראשון שבוים השני התרפא שחייב, אך זה רק למ"ד שכל ימי החג הם תשלומין זה לזה אך כולם תשלומין לראשון א"כ כשהיה פטור בראיה פטור בכלום, אלא **הכל** בא לרבות סומא בעין אחת או עבד חוציצ בן חורין דהבאי סומא בעין אחת פטור שכתוב יראה יראוהו וזכו שבא לראות כך בא ליראות, וכמו שהוא רואה בבי עיניו כן העולה צריך בבי עיניו, ולוישנא תבא אל לרבות חצוי עבד חוציצ בן חורין וכשמנה הראיה שהמשנה אומרת שלבי"ה מי שחזיו בן חוציצ בן חורין עבד חוציצ או רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד **עמוד ב** ואמרו ב"ש שתקנתם את רבו אך אותו לא תקנתם שאינו יכול לישא שפחה ולא בת חורין, ואין לומר שיבטל שהיה העולם נברא לפריה ורבייה כמו שכתוב לא תהוה בראה לשבת יצירה אלא מפני תיקון העולם כופים את רבו לעשותו בן חורין ובי"ה הודו לבי"ש ויכין שחייב לשחררו חייב בראיה.

המשנה משונה חרש ולשוטה וקטן שאין להם דעת, וכמו שאומרת המשנה שחרש שדברו בו בכל מקום ואינו מדבר ואינו שומע אך אם מדבר ואינו שומע או ששומע ואינו מדבר חייב, וזה דכרבי הברייתא שמדבר ואינו שומע זה חרש, השומע ואינו מדבר הוא אלם, ושניהם הם כפקחים לכל דבר ומי שאינו שומע הוא חרש כמו שכתוב ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו, ואם לא שאומרים האנשים שאלם ר"ת אשתקול ומלתי נשקלחו דבריו.

ישנה ברייתא שמדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר פטור, אמר רבא שחסר במשנה ויש להוסיף שהכל חייבים בראיה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור מראיה, אך חייב בשמחה, וחרש שאינו שומע ואינו מדבר ורוטה וקטן שפטורים אף משמחה כמו שפטורים משאר מצוות שבתורה, וכן שנו בברייתא שהכל חייבים בראיה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטורים מראיה

דף ג אך חייבים בשמחה, מי שאינו שומע ואינו מדבר ורוטה היה וקטן שפטורים גם משמחה כמו שפטורים משאר מצוות, וההכלל בין ראיה לשמחה שראיה מורידים מהקול שכתוב שם הקול את העם האנשים והנשים והטף, וכתוב בבא כל ישראל לראות ובהקלה כתוב למען ישמעו ולמען ילמדו, ולמורדים מלמען ישמעו למעט מי שמדבר ואינו שומע, ומלמען ילמדו ממעטים מי ששומע ואינו מדבר, אך לפי"ז מי שאינו מדבר אינו לומד, אך היה מעשה בשני אלמנים נבי"ו יוחנן בן גורגא או שהיו אחייניו, והם היו שכנים של רבי וכשנכנס רבי לבימה"ד ישבו לפניו ונענעו בראשם ושפתיהם מי מרחשים, וביקש רבי מרביה עליהם ונתפאו ונמצא שיעורו הלכות וספרא וספרי וכל הש"ס, ומר זוטרא אומר שדורשים הפסוק כאילו כתוב למען ילמדו ל' בפתח, ורב אשי אומר שמוכרחים לקרוא ל' בפתח שאם נאמר כמו שקוראים ל' בשוא ומי שאינו מדבר אינו לומד וכן מי שלא שומע ואינו לומד, אך לומדים כבר מלמען ישמעו, אלא ודאי ודורשים למען ילמדו בציור.

הנהומו אומר שחרש באן אמת פטור מראיה שכתוב באנומה, ולכאורה מבאנומה לומדים באנו כל ישראל, ויש לומר שזה לומדים מנגד כל ישראל, אך אם היו לומדים מנגד היינו אומרים אף שלא שומעים, ומבאנומה לומדים שצריכים לשמוע, ויש לומר שזה רגלים, וכבר מלמען ישמעו.

ר' הנהומו אומר שחייב ברבולו אחת פטור מראיה שכתוב רגלים, ולכאורה מורגלים לומדים למעט בעלי קבין, ויש לומר שבעלי קבין ממעטים מפעמים שהכוונה לרגלים, כמו שכתוב תרמסנה רגלי עני פעמי דלים, וכן כתוב מה יפד פעמיך בעלים בן נדיב, ורבא דרש על פסוק זה כמה נאים רגלי ישראל כשעולים רלגל בת נדיב בתו של אברהם באינו שקרא נדיב כמו שכתוב נדיב עמי נאספו עם אלוקי אברהם, ולכאורה מדוע לא אלוקי יצחק ויעקב, אלא שאברהם היה תחילה לגריס.

רב כהנא אומר ש' נתן בר מנוימד דרש בשם ר' תנחום על הפסוק והחור יאין בו מים שכתוב אן הוא יקח זה אם ממים, אלא מלמד שאמנם מים אין בו אך יש בו נחשים ועקבים.

ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר חסמא הלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיץ, ואמר להם מה חדשו היום בביהמ"ד אמרו לו תלמידינו אנו ומימינו אנו שותים, אמר להם כבי"ז אף אפטר לבימה"ד בלי חידוש, ושל מי היה שבת זו, אמרו לו של ר"א בן עזריה, והתגדה היתה בכפרות הקהל, והוא דרש שכתוב הקהל את העם האנשים והנשים והטף שאם אנשים באו ללמוד ונשים לשמוע, מדוע באים הטף אלא לתת שכר למביאיהם, אמר ר' יהושע מרגלית טובה היתה בידכם ויקבשם לאברהם ממני, ועוד דרש שכתוב את ר' האמרת היום וה' האמריך היום, ומי הקב"ה לישאל שכן שיעניתיו

חטיבה אחת בעולם שאמנם ישראל ה' אלוקינה ה' אחד אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם **עמוד ב** שנאמר ומי כעמך ישראל יגיד אחד בארץ, ואף ר' יהושע דרש דברי חכמים כרובות הכמסמות נטועים בעלי אספות ניתנו מרועה אחד, שנמשלו דברי תורה לרבן שהוא מכונן את הפרה לתלמידי להוציא חיים לעולם, וכך דברי תורה מנונים לומדיהם מדרכי מיתה לדרכי חיים, ואין לומר שכמו שדרבן מישלטל כל דברי תורה מישלטלין שכתוב וכמסמות נטועים, ואין לומר שכמו שנסמך מחסר ואינו מיתר, כך דברי תורה יחסרו לכן כתוב נטועים מרוב שנטיעה פרה ורבה כך דברי תורה פרים ורבים, בעלי אספות הכוונה לת"ח שיושבים אצל ספינה ולומדים חלקם מטרהים וחלקם מטמאים, חלקם אורסים וחלקם מהימים, חלקם פוסלים וחלקם משמרים, וא"כ אמר אדם איך אלמד תורה, לכן כתוב ניתנו מרועה אחד שקל את פניהם ופרנס את אדם מפי אדון לן המעשים ברוך הוא, שכתוב וידבר אלוקים את כל הדברים האלה אף אתה שים אונך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי המטהרים והמטמאים והאורסים והמהימים הפוסלים והמשמרים, ואמר להם ר' יהושע אין דור יתום שר"א בן עזריה שבתוכו, ולתלמידיה לא אמרו לר' יהושע שיש שאמר ר"א בן עזריה, כי היה מעשה שר' יוסי בן דורמסקית הלך להקביל את פני ר"א בלוד, ואמר לו ר"א מיה הידושה היום מביהמ"ד אמר לו שנשמו וגמרו שיעמון ומאוב מעשיים מעשה שר' בביעייה, אמר ר"א יוסי פוטם עיניך וקבל עיניך וכן עשה, ובהכ"ה וזאב סוד ה' ליראיו ובריתו הבריעים, אמר ר"א שלא יחושו למינם כי כבר אני מקובל מר' יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו שהלכה למשה מסיני שבמנו ומאוב מעשיים מעשה שר' בביעייה, והרבה כרוכים בכשו עולי מצרים ולא בכשום עולי בבל, שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבא, והנהומום הקדש כדוי שמיטכו עליהם עניים שבביעייה, ואחר שהחיישבה דעתו של ר"א אמר יהיה רצון שיחורו עיני יוסי למקומם וחזרו.

שוטה הוא היצוא יחידיו הלילה והלך בבית הקברות המוקרע את כסותו, ורב הונא סובר שהשוטה שוטה רק כשעושה את כולם, ולר"י יוחנן גם באחד מהם, ולכאורה כשעושה בדרך שטות ודאי שדברך אחד הוא שוטה, ולא בדרך שטות גם בכלום אינו שוטה, ויש לומר שהוא עושה בדרך שטות אך אם רק לן בבית הקברות ניתן לומר שעושה כן כדי לקבל רוב טובוהו, והיוצא יחידיו בלילה ניתן לומר שאחוז חולי גנדריפס, והקודע כסותו ניתן לומר שהוא בעל מחשבות ורק כשעושה כולם נעשה שוטה.